

चोक्षैर्विशुद्धैः ॥ १२ ॥ आपदः शरीरं शोषयन्ति शरीरं चापदां नाशमिच्छत्यतोऽत्यंतं हिंसा शून्यस्य कथं शरीरनिर्वाह इत्याह शरीरमिति ॥ १३ ॥ यथेति शरीराविरोधेनैव धर्मचरेण तु धर्मानुरोधेन शरीरं नाशयेत् ॥ १४ ॥ इति शांतिः ॥ मो० नै० भा० पंचषष्ठ्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २६५ ॥ ॥ ५ ॥ एवमहिंसा धर्मस्यावश्यानुष्ठेयत्वमुक्त्वा कदाचित्परनिर्बंधाद्विंशत्यध्यायस्य समाप्तिरिति सूचितम् ॥ ॥ ५ ॥

यच्चापि किंचित्कर्तव्यमन्यचोक्षैः सुसंस्कृतं ॥ महत्सत्त्वैः शुद्धभावैः सर्वदेवार्हमेव तत् ॥ १२ ॥ युधिष्ठिर उवाच शरीरमापदश्चापि विविदं त्यविहिंसतः ॥ कथं यात्रा शरीरस्य निरारंभस्य सेत्स्यते ॥ १३ ॥ भीष्म उवाच यथा शरीरं न ग्ल्हायेन्नेयान्मृत्युवशं यथा ॥ तथा कर्म सुवर्तेत समर्थो धर्ममाचरेत् ॥ १४ ॥ इति श्रीमहाभारतेशांतिपर्वणि मोक्षधर्मपर्वणि विचरुगोतायां पंचषष्ठ्यधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २६५ ॥ ॥ ५ ॥ युधिष्ठिर उवाच कथं कार्यं परीक्षेत शीघ्रं वाथ चिरेण वा ॥ सर्वथा कार्यं दुर्गे स्मिन् भवान्नः परमो गुरुः ॥ १ ॥ अत्राप्युदाहरंती ममिति हासं पुरातनं ॥ चिरकारेस्तु यत्पूर्वं वृत्तमांगिरसे कुले ॥ २ ॥ चिरकारि कभद्रं ते भद्रं ते चिरकारिक ॥ चिरकारी हि मेधावी नापराध्यतिकर्मसु ॥ ३ ॥ चिरकारी महाप्राज्ञो गौतमस्याभवत्सुतः ॥ चिरेण सर्वकार्याणि विमृश्या र्थान् प्रपद्यते ॥ ४ ॥ चिरं संचिंतयत्यर्थांश्चिरं जाग्रच्चिरं स्वपन् ॥ चिरं कार्याभिपत्तिं च चिरकारी तथोच्यते ॥ ५ ॥ अलसग्रहणं प्राप्तो दुर्मेधावी तथोच्यते ॥ बुद्धिलाघव युक्तेन जनेनादीर्घदर्शिना ॥ ६ ॥ व्यभिचारे तु कस्मिंश्चिद्व्यतिक्रम्या परान्सुतान् ॥ पित्रोक्तः कुपितेनाथ जहीमां जननीमिति ॥ ७ ॥ इत्युक्त्वा स तदा विप्रो गौतमो जपतां वरः ॥ अविमृश्य महाभागो वनमेव जगाम सः ॥ ८ ॥ स तथेति चिरेणोक्त्वा स्वभावाच्चिरकारिकः ॥ विमृश्य चिरकारित्वाच्चिंतयामास वै चिरं ॥ ९ ॥ पितुराज्ञां कथं कुर्यान्न हन्यामातरं कथं ॥ कथं धर्मच्छलेनास्मिन्निमज्जेयमसाधुवत् ॥ १० ॥ पितुराज्ञापरो धर्मः स्वधर्मो मातरक्षणं ॥ अस्वतंत्रं च पुत्रत्वं किंतु मां नानुपीडयेत् ॥ ११ ॥ स्त्रियं हत्वामातरं च को हि जातु सुखी भवेत् ॥ पितरं चाप्यवज्ञायकः प्रतिष्ठां वान्नुयात् ॥ १२ ॥

दिनापरिहरेदिति प्रश्नपूर्वकमाख्यायिकामुखेनाह कथं कार्यमित्यादिना कार्यदुर्गे गुर्वादिवचनादवश्यकर्तव्ये हिंसा मयत्वेन दुष्करे च सतीत्यर्थः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ चिरकारिनामनिर्वक्ति चिरमिति कार्याभिपत्तिः कार्याधिगमः तथा तेन हेतुना चिरकारीत्युच्यते ॥ ५ ॥ गृह्यते उपादीयते लोकेनेनेति ग्रहणं नाम धेयं अलस इति ग्रहणं अलसग्रहणं प्राप्तः लाघवं नीचता जनेनोच्यत इति संबंधः ॥ ६ ॥ पित्रा गौतमे न इमां जननीं हन्यां ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ धर्मच्छले धर्मसंकटे ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥